

Т.А.Казімірская
(Магілёў)

ПАДТЭКСТ І ЯГО РОЛЯ Ў МАСТАЦКІМ ПЕРАКЛАДЗЕ

Адной з форм развіцця чалавечай культуры з'яўляецца мастацкі пераклад. У адрозненне ад іншых форм мастацкі пераклад мае свае асаблівасці. Перакладчык мастацкага твора павінен перадаць не толькі паслядоўнасць, храналогію падзей, сутнасць вобразаў, але і захаваць падтэкст. Для гэтага неабходна добра ўсведамляць мастацкую ідэю твора на мове арыгіналу, яго лексіка-стылістычныя сродкі, якімі аўтар стварае імпліцытнае адлюстраванне рэчаіснасці. Менавіта тут і сустракаюцца некаторыя недахопы мастацкіх перакладаў. Напрыклад, ў параўнанні з афіцыйна-дзелавымі паперамі, якія не павінны мець шматсэнсавасці, экспрэсіўнасці, імпліцытна выражаных думак, падтэксту.

У мастацкіх перакладах трансфармуецца агульная будова літаратурнага твора, паэтычныя формы, стылістычныя асаблівасці і г.д., г.зн. усё тое, што стварае мастацкасць арыгінальнай літаратуры.

Параўнаем некалькі прыкладаў, узятых з арыгіналу камедыі А.Макаёнка “Выбачайце, калі ласка” і яго мастацкага перакладу, здзейсненага Г.Штайнам.

Антаніна Цімафееўна. ... Я так яго даглядала! *Мы тады ў Мінску жылі*. На ўвесь Мінск, пэўна, не было такога ката...

Антоніна Тимосеевна. ... Я за ним уж так смотрела, так смотрела. Поверите ли, на весь Минск не было такого кота ...

Пропуск падкрэсленай фразы ў перакладзе не дае магчымасці чытачу найбольш глыбока адчуць сутнасць вобразаў камедыі. Менавіта частае ўжыванне ў арыгінале фразы аб вяртанні ў Мінск імпліцытна рыхтуе чытачам да ўспрыняцця падтэксту ўсёй камедыі.

Гэта ж можна сказаць і пра наступны прыклад.

Ганна. ... А сеяць што будзем? Назад будзем вазіць з дзяржаўных складоў? Туды-сюды зярно возім, людзей тузаем, коней ганяем. Гэта пагаспадарску?! У людзей жа работа з рук валіцца, калі бачаць такое *кіраўніцтва*.

Ганна. ... А сеять что будем? Назад будем возить с государственных складов? Туда-сюда зерно возим, людей туркаем, коней гоняем. Это похозяйски?! У людей же работа из рук валится, когда они такое видят.

Апушчаны назоўнік “кіраўніцтва” ў рэпліцы Ганны істотна мяняе лагічны акцэнт выказвання, надаючы яму больш агульны характар, бо субстантываваны займеннік “такое”, на які змяшчаецца лагічны націск у перакладзе, мае вельмі шырокае імпліцытнае значэнне. Менавіта недарэчных, нікчэмных кіраўнікоў, метады іх кіравання высмейвае А.Макаёнак у сваёй камедыі.

Яшчэ адзін прыклад, які яскрава сведчыць аб змяненні вобразаў пры мастацкім перакладзе.

Калібераў. Памаўчы, Тоня, памаўчы хоць крыху! (*Стукнуў тапкай аб стол*).

Паўза.

Калиберов. Помолчи, Тоня. Помолчи хоть минуточку.

Паўза.

Як бачым, перакладчык чамусьці апусціў вельмі важную заўвагу аўтара. Імпліцытна выражае думкі, мае падтэкст не толькі мова герояў, але і жэсты, рухі, міміка. Падтэкст падкрэсленай аўтарскай рэмаркі вельмі красамоўны і канкрэтны. Што можа больш значна ахарактарызаваць чалавека, кіраўніка, які лічыць сябе інтэлігентам?

Такім чынам, нават гэтыя назіранні сведчаць аб тым, што самы добры пераклад мае свае адрозненні ад арыгіналу. А калі яшчэ тое ці іншае выказванне ў арыгінале мае падтэкст, то няўдалы пераклад можа зусім пазбавіць твор не толькі самога падтэксту, але і мастацкасці.